

PENSIONS: EL PACTE DE LA POR

El pacte de Toledo arriba tard: els ciutadans actualment en actiu estan intranquils pel futur de les pensions. Les seves i les dels seus fills. Mentrestant, la gran banca no renuncia a fer-se amb el pastís.

"Hauríem d'anar canviant progressivament d'un sistema d'aportació a un de capitalització. Però això es fa de forma bastant lenta i necessita moltíssims anys. Per això parlem d'aquí a vint anys. El que potser ens hem de plantejar, la gent que tenim entre 40 i 50 anys, és què farem".

El periodista de Radio Nacional havia preguntat al ministre si els ciutadans han d'optar per fer-se fons privats de pensions per si de cas el sistema públic fa fallida en el futur. Pere Solbes va donar explicacions tècniques, va dir que la piràmide de població anava canviant i que cada cop hi ha més jubilats cobrant pensió i menys treballadors en actiu cotitzant a la seguretat social. I que si aquesta tendència continuava, d'aquí trenta o quaranta anys hi hauria més gent dalt de la piràmide que baix. Per acabar la reflexió, va pronunciar les frases que consten a l'inici d'aquest article. Ja fa més d'un any d'aquestes declaracions del ministre d'Economia, que van aixecar una gran polseguera política i van representar el tret de sortida d'un gran debat social sobre el futur de les pensions, que encara perdura. Un debat que, tot i les feixugues explicacions tècniques que sovint l'acompanyen, ha estat seguit molt atentament per la població, especialment pel segment que presumptament seria el primer a veure's afectat per la hipotètica fallida del sistema de pensions públic: la gent que, com deia el ministre, volta els quaranta i entrarà en edat de jubilació d'aquí a 25 o 30 anys. Tindran pensió? i els seus fills?

El pacte de la por. Recentment les quatre grans forces polítiques actualment representades al Congrés dels diputats (PSOE, PP, IU i CiU) han arribat a un consens de mínims sobre el futur de les pensions. A banda d'una sèrie de recomanacions al govern, els partits es comprometen bàsicament a dues coses: en primer lloc, no tornar a utilitzar mai més el tema de les pensions com a arma electoral (diversos analistes han assenyalat que un factor clau en la victòria socialista de les darreres eleccions legislatives va ser el convenciment per part dels jubilats que el Partit Popular abaixaria les pensions en cas d'arribar al govern); el segon compromís és el de mantenir d'ara endavant un sistema de pensions "públic, just, equilibrat i solidari". Si han de fer cas del document, doncs, els ciutadans poden estar tranquils. Però les coses no són tan clares.

El pacte de Toledo, tot i estar signat per la pràctica totalitat de l'arc parlamentari espanyol, no deixa de ser un document de recomanacions —concretament quinze— a l'executiu. I és sabut que dins el Govern no hi ha

unanimitat sobre la qüestió. El Ministeri d'Economia ha rebut el pacte amb molta fredor, mentre que a Treball en són partidaris. Solbes *versus* Grinán, o com va dir un diari madrileny en una cabriola terminològica, *economicistes* contra *laboralistas*. Està per veure, doncs, fins a quin punt el compromís socialista sobre el manteniment del sistema públic de pensions és ferm.

L'actitud del Partit Popular tampoc no convida a la tranquil·litat. Cristóbal Montoro, responsable d'afers econòmics del PP i home probablement cridat a altes responsabilitats en un govern d'Aznar, ha fet declaracions contradictòries en què sembla inclinar-se per la progressiva implantació d'un sistema privat i voluntari de pensions. El programa econòmic de José María Aznar, fet públic a través del diari *El Mundo* fa poques setmanes, també ha estat qualificat d'inquietant des de l'esquerra: el PP promet abaixar els impostos i alhora reduir el dèficit públic, combinació que els experts no s'expliquen si a la vegada no es produeixen retallades importants en la despesa social.

El fet és que al voltant del sistema de pensions s'entaula una batalla soterrada i de gran intensitat en què hi ha en joc interessos polítics i econòmics d'alta volada. A l'estat espanyol el vot dels pensionistes és clau per assegurar majories. L'any 93, data de les últimes eleccions legislatives, hi havia més de sis milions de pensionistes, ja fos per jubilació, invalidesa o viduïtat. Segons les projeccions oficials, l'any 2026 aquest nombre s'haurà incrementat fins a més de 9 milions. Així doncs, és clar que la importància electoral d'aquest segment de població va en augment i que cap partit que vulgui ser majoritari a escala estatal no ho pot deixar de tenir en compte. Però n'hi ha més: si els pensionistes són un factor electoral decisiu, també són un pastís econòmic de grans proporcions, molt abellidor per a la gran banca i les companyies d'assegurances. L'any 93 el Govern espanyol va pagar pensions per valor de 4,2 bilions de pessetes. I el 2026, seguint els estudis de la mateixa administració, se'n pagaran més de 6 bilions.

Per aquest motiu, el debat de l'últim any sobre el futur de les pensions no és aliè de cap manera a l'interès de la gran banca per fer-se amb una part o amb la totalitat del negoci potencial que són les pensions. De tots els banquers, el més clar ha estat Emilio Botín. Aquest mes de febrer, davant de la seva junta d'accionistes, el president del Banc Santander va defensar una reforma profunda del sistema de pensions que incrementi el protagonisme del sistema privat de capitalització, que és el que fan servir els fons privats de pensions coneguts per tothom. En aquest sis-

Retallades socials, la via nord-americana

El debat que es viu a l'estat espanyol sobre la reforma del sistema de pensions forma part del replantejament a nivell mundial sobre l'estat del benestar. El cas nord-americà és paradigmàtic en aquest sentit, especialment des que els republicans han assolit la majoria a les dues cambres de representants. La revolució que el Partit Republicà dels Estats Units, liderat per Newt Gingrich, va prometre als americans que van votar el programa "Contracte amb Amèrica" ha complert els seus primers cent dies. Aquests tres primers mesos de majoria republicana a les dues cambres han possibilitat legislar seguint algunes de les línies mestres del contracte. La reforma de l'estat del benestar (*welfare system*), que encara ha de passar pel Senat, n'és una de les peces clau. Significarà la fi de programes d'assistència social que fa seixanta anys que funcionen als EUA, i la retallada de pressupostos afectarà 40 milions de persones. Immigrants legals o il·legals, mares solteres, quitxalla pobra, aturats, gent sense sostre i malalts de sida deixaran de rebre diners o ajut públic.

Un marge de 35 vots a favor del partit Republicà va posar fi el propassat 25 de març a seixanta anys de programes socials als Estats Units. Les mesures retallaran 69 bilions de dòlars en els propers cinc anys del pressupost federal, i atorgaran als estats un control total sobre el diner federal destinat a ajudar els col·lectius més marginats. L'eliminació de l'enorme dèficit públic —uns 700.000 milions de dòlars previstos per l'any 2002— és l'objectiu que els republicans esperen aconseguir amb la retallada de les prestacions públiques. Els demòcrates i els opositors a la nova legislació afirmen que els diners de les retallades es destinaran a finançar la reducció dels impostos de la classe mitjana i alta, una altra de les promeses-clau del Contracte amb Amèrica (a l'estat espanyol, sindicats i forces d'esquerra acusen José María Aznar de voler aplicar aquest esquema quan promet que abaixarà els impostos i alhora reduirà el dèficit).

El principal programa d'assistència social que serà eliminat és el d'ajut a les famílies amb fills dependents, establert el 1935 per Franklin D. Roosevelt. La desaparició d'aquest programa pot deixar sense cobertura total o parcial entre 2,8 i 5 milions de famílies als EUA. Els líders republicans, però, asseguren que la pèrdua dels subsidis no generarà més pobresa, ja que els pares es veuran obligats a buscar feina. Sembla que la majoria dels seus votants continuen opinant que, en el país de les oportunitats, realment qui no treballa és perquè no vol, o el que és el mateix: "Si és pobre és perquè no treballa tan dur com jo", sentència reiterada aquestes setmanes en emissores de ràdio, debats televisius i cartes als diaris, i que podria resumir el sentit de la classe mitjana americana. L'oposició, però, també s'ha organitzat. Un dels col·lectius més actius és el dels estudiants, ja que el Contracte amb Amèrica també retalla pressupostos a l'ensenyament públic. A través d'Internet es va convocar una jornada nacional de manifestacions a 100 universitats i col·legis majors. També s'han mobilitzat les entitats que agrupen malalts de sida.

Eva Pomares (Nova York)

Newt Gingrich. L'enemic de l'estat del benestar.

tema, la persona cobra quan es jubila segons el que ella ha cotitzat durant la seva vida laboral activa. És a dir, cobra d'ella mateixa. Es el procediment contrari al sistema públic de pensions vigent a l'estat espanyol, en què els pensionistes d'avui cobren del que en aquests mateixos moments cotitzen els treballadors. El sistema públic es denomina de repartiment solidari, i assegura que tothom tingui una pensió mínima que després s'incrementa a base de càlculs personalitzats. És un sistema igualador.

Per la seva banda, la capitalització aplicada radicalment, a banda de no tenir en compte els riscos d'aprofundiment de les desigualtats socials, implica perills importants perquè no hi ha cap banc —per més solvent que sigui, i el Santander ho és— que estigui immunitzat contra possibles fallides o *craks* borsaris i pugui assegurar al cent per cent als seus clients que quan es jubilin cobriran el que els correspon.

En tot cas, la proposta de Botín, almenys aparentment, presenta coincidències importants amb les paraules de Pere Solbes citades més amunt sobre la necessitat de caminar cap a un sistema de capitalització. Aquestes coincidències, sumades a l'ambigüitat de determinats plantejaments del PP, ajuden a posar entre parèntesis qualsevol afirmació rotunda sobre la continuïtat del sistema de pensions.

Realment n'hi ha per tant? A força de repetir-ho durant els últims mesos, polítics i líders d'opinió han convertit en veritat gairebé inqüestionada l'afirmació que "l'actual sistema de pensions és inviable en el futur". És des d'aquesta veritat prèvia que s'ha muntat el debat, al Congrés i als mitjans de comunicació. En alguns casos, l'afirmació s'ha ampliat fins a declarar com a inviable el conjunt de l'estat del benestar tal i com l'entenen ara. Els arguments usats són demogràfics i econòmics.

Però diversos estudis demostren que el manteniment de l'actual sistema no és inviable, sinó que, en tot cas, és una qüestió de voluntat política. Josep González Calvet, professor de Teoria Econòmica a la Universitat de Barcelona, ha fet diversos treballs prospectius sobre la viabilitat futura del sistema de pensions, utilitzant variables demogràfiques, econòmiques i del mercat de treball. La seva conclusió és que "l'actual sistema de protecció social és sostenible a llarg termini sense causar conflictes distributius, fins i tot sota hipòtesis demogràfiques molt pessimistes".

Aquest optimisme contrasta amb el pessimisme que ha guiat la redacció de l'informe del pacte de Toledo. Les previsions oficials,

per exemple, diuen que d'aquí a l'any 2020 les despeses de protecció social augmentaran un 30% en termes reals, només a causa dels efectes d'envelliment. González Calvet, per la seva banda, opina que aquest no és un cost insuportable si l'economia creix a una mitjana de l'1% anual, que no deixa de ser una hipòtesi

Emilio Botín. El president del Santander, vol privatitzar les pensions.

pessimista. Ara bé, "si en els propers vint-i-cinc anys l'economia no creix gens, aleshores no seria possible pagar les prestacions".

Jordi Sánchez, professor de Ciències Polítiques a la Universitat Autònoma i especialista en estat del benestar i opinió pública, creu que no té sentit plantejar-se ara la inviabilitat del sistema. "A quinze anys vista no hi ha problema. I plantejar-se el futur de les pensions a trenta o quaranta anys vista pot ser fins i tot irresponsable, perquè les variables econòmiques poden modificar-se substancialment". Sánchez creu que el bombardeig de pessimisme sobre la viabilitat de les pensions no és casual sinó que respon a interessos polítics i econòmics: "D'una banda, hi ha la intencionalitat política de les forces neoliberals que a tot el món, exerceixen una forta pressió per reduir el paper de l'estat a la mínima expressió, aprofitant el moment de crisi econòmica i les transformacions sociodemogràfiques; de l'altra, existeix un claríssim interès de la dreta financera per transformar l'actual model de pensions en un sistema de capitalització en què el sector privat hi pugui tenir major protagonisme".

En una mateixa línia de pensament es troba l'advocat Jordi Pujol, president de l'Associació Catalana per a la Seguretat Social, que agrupa professionals de diversos àmbits amb la voluntat de promoure un debat progressista sobre la reforma de la seguretat social. "L'alarma creada per determinats sectors sobre el sistema de pensions és injustificada -opina Pujol-, i ha estat creada per predisposar els ciutadans a favor de retallades en les prestacions socials. De fet, el pacte de Toledo permet diferents interpretacions, i deixa la porta oberta a un major protagonisme privat en el sistema de protecció social".

Hi ha un pacte, diuen. Però també hi ha la banca. La guerra sorda de les pensions continua.

Eduard Voltas

EDITORIAL BARCINO

SETANTA ANYS AL SERVEI DE LA CULTURA CATALANA

ELS NOSTRES CLASSICS
133 volums, 78.000 pts.

BIBLIOTECA BARÓ DE MALDÀ
Viles i Ciutats de Catalunya 2.500 pts.

BIBLIOTECA VERDAGUERIANA
Epistolari Verdaguer (11 volums)
cada volum 1.200 pts.

Excursions i viatges de Verdaguer
(3 volums) cada volum 1.500 pts.

Rondalles, 1.500 pts.
Manuscrits verdaguerians
d'exorcismes i visions (volum I) 1.500 pts.

BIBLIOTECA RENAIXENÇA
Índex de "Lo Gai Saber" 1.500 pts.
Índex de "L'Avenç" 2.000 pts.
Poesia de Tomàs Aguiló Forteza 2.000 pts.

MANUALS LINGÜÍSTICS
Primer Curso de Catalan 800 pts.
Cours de Langue Catalane 1.500 pts.
Curs Superior de Gramàtica
Catalana 1.500 pts.

Nou vocabulari de barbarismes 900 pts.
Llibre Blanc sobre la unitat de la
llengua catalana 2.000 pts.

LLIBRES PER A L'ESCOLA CATALANA
Catalunya. Resum geogràfic 550 pts.
Resum d'història dels Països Catalans 700 pts.
Ocells de les terres catalanes 4.500 pts.
Comprendre la Natura 6.800 pts.
Natura, ús o abús? 4.500 pts.
Els nostres insectes 1.300 pts.

EDITORIAL BARCINO

Montseny, 9 Telèfon i Fax (93) 218.68.88
08012 BARCELONA